

معرفی پایان نامه‌های مهدوی

۱. مقایسه تطبیقی اندیشه مهدویت در اسماعیلیه و امامیه

نویسنده: قدیر محمد اف

چکیده

بحث‌های تطبیقی به ویژه در مباحث تاریخ کلام برای فهم بهتر مطالب و دست‌یابی به موضوعات راهگشا بسیار مفید و ارزشمند هستند. یکی از مباحث تاریخ کلام، موضوع مهدویت است که در اسلام از جایگاه ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. ریشه این اعتقاد در اسلام از احادیث منقول از پیامبر (ص) گرفته شده است و به همین خاطر تمامی فرقه‌های اسلامی در آن اتفاق نظر دارند. اندیشه مهدویت در اسلام بیشتر مورد توجه شیعیان قرار گرفته است. در این تحقیق سیر تاریخی آموزه مهدویت بین دو فرقه امامیه و اسماعیلیه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

طبق عقیده امامیه مهدی (ع) مردی از اهل بیت پیامبر اکرم (ص)، از نسل فاطمه (ع) و از اولاد امام حسین (ع) می‌باشد که در نهمین رتبه نسل امام حسین (ع) قرار دارد. او، محمد بن حسن عسکری (ع) و امام دوازدهم شیعیان امامیه است. آن حضرت در سال ۲۵۵ ه. ق چشم به جهان گشود. پنج سال بعد بنا به احتیاط از تیر رس چشمان کارگزاران خلفای عباسی پنهان شد. پناهگاهش فقط برای معدودی از پیروانش آشکار

بود. تا سال ۳۲۹ ه.ق چهار نفر از دستیاران نزدیک پدرش متوالیا رابط بین امام و پیروانش بودند. امامیه این دوره را دوران غیبت صغرای امام دوازدهم (عج) می دانند. در این دوره چهار نفر سفیر مستقیما فعالیت های مذهبی_سیاسی مخفی تشیع را سرپرستی می کردند.

آخرین سفیر در بستر مرگ خود در سال ۳۲۹ ه.ق اعلام کرد که امام دوازدهم (عج) تصمیم گرفته اند هیچ کس را پس از وی به عنوان سفیر منصوب نکند و به دوران غیبت کبری وارد شده اند. امامیه این اعلام را آغاز غیبت دوم امام دوازدهم (عج) می دانند که تا حال حاضر نیز ادامه دارد. طبق عقیده امامیه آن حضرت هنوز زنده است و همچنان در پس پرده غیبت ب سر می برد. او در آخر الزمان ظهور می کند و زمین را پر از عدل و داد می کند پس از آنکه پر از ظلم و جور شده باشد.

اندیشه مهدویت در نزد فرقه اسماعیلیه در طول قرون به یک نوع تکامل فکری و عقیدتی رسیده است. مفهوم مهدویت در اوائل دوره اسماعیلیان اولیه بیشتر نزدیک به مفهوم مهدویت در نزد دیگر فرق اسلامی بود.

هر چند ابتدا به مهدویت اسماعیل بن جعفر اعتقاد داشتند، ولی دیری نگذشت که با طرح مهدویت محمد بن اسماعیل، دیگر مهدویت اسماعیل فراموش شد. اندیشه ظهور محمد بن اسماعیل در اوائل نزد آنان زیاد متفاوت با اندیشه ظهور مهدی منتظر امامیه نبود، اما بعدها اسماعیلیان قرمطی با به وجود آوردن نظام اعتقادی مختص به خود، توانستند اندیشه مهدویت محمد بن اسماعیل را طبق اندیشه اسماعیلی و قرمطی تأویل و تفسیر کنند و به آن رنگ باطنی دهند. مهدویت محمد بن اسماعیل با شروع دعوت فاطمی به وسیله فاطمیان رد گردید. عبیدالله المهدی که برای خود و اسلافش ادعای امامت کرده بود، ابتدا مهدویت خود و سپس مهدویت پسرش القائم بامرالله را مطرح کرد. ولی به خاطر برآورده نشدن انتظاراتی که از ظهور مهدی می رفت، ظهور مهدی موعود به آینده دورتری موکول شد. گرچه اسماعیلیان قرمطی تا زمان معز

لدين الله، چهارمين خليفه فاطمی، بر ادعای مهدویت محمد بن اسماعیل پا فشاری می نمودند، اما با سیاست زیرکانه معز و پیوستن رهبر اسماعیلیان قرمطی، ابویعقوب سجستانی به اردوی فاطمیان این اعتقاد اسماعیلیان قرمطی ابتدا کمرنگ و سپس به فراموشی سپرده شد و بعد ها انکار گردید. در واقع اسماعیلیان طی این مراحل مهدویت در نزد آنان از اندیشه اولیه خود مبنی بر مهدویت محمدبن اسماعیل به مهدویت فرد آخر الزمانی، آخرین امام خود برگشتند.

علی رغم اختلافات فراوان امامیه و اسماعیلیه در موضوع مهدویت، می توان به نقاط مشترک بین آن دو فرقه در موضوع مهدویت دست یافت.

واژگان کلیدی: امامیه، اسماعیلیه، مهدویت، مهدی، قائم.

استاد راهنما: دکتر نعمت الله صفری فروشانی

استاد مشاور: حجت الاسلام مهدی فرمانیان

دانشگاه: موسسه آموزش عالی امام خمینی (ره) - جامعه المصطفی (ص)، رشته: تاریخ

تشیع - ارشد. سال: ۱۳۸۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

۲- مقایسه شخصیت شناسانه موعود مسیحی با موعود اسلام از دیدگاه شیعه

نویسنده: موسی جوانشیر

چکیده

در این پایان نامه سعی نگارنده بر این بوده که مقایسه ای شخصیت شناسانه بین منجی مسیحی، حضرت عیسی و منجی موعود شیعه، حضرت مهدی بنماید. در این تحقیق هر یک از دو منجی، از سه منظر مورد بررسی و مقایسه فرار گرفته است. در بخش تبار شناسی به مقایسه دو منجی از نظر ولادت، آباء و اجداد، القاب، اسماء و کنیه آن ها، بشارت های ظهور حضرت مهدی و حضرت عیسی پیش از تولد پرداخته شده و وجوه تفاوت و تشابه این دو بررسی شده است. در بخشی دیگر به ویژگی ها و خصوصیات و نقش و جایگاه این دو منجی موعود می پردازد و در انتها با هم مقایسه و بررسی میگردد. در آنجا با ادله کافی ثابت می شود که مصداق واقعی منجی یک شخص است و آن هم بر منجی موعود اسلامی تطبیق دارد؛ هر چند بازگشت عیسی مسیح در آخر الزمان قابل انکار نیست ولی نه به عنوان منجی، بلکه به عنوان مددکار حضرت مهدی (عج) در آخر الزمان می آید و او را یاری می دهد.

از دیدگاه اسلام و مسیحیت، کارکردهای مختلفی برای دو منجی بیان شده که به دو قسمت کارکردهای قبل از ظهور و کارکردها بعد از ظهور تقسیم می شود. در قسمت کارکردهای بعد از ظهور، اول مراحل ظهور هر یک از دو منجی بنا به عقیده پیروانشان بیان شده است، سپس کارکردهای دو منجی در زمان حضورشان بررسی شده و با هم ارزیابی می گردد. در این بخش از رساله آشکار می شود که کارکردهای حضرت مهدی (عج) نسبت به کار کرد های حضرت عیسی (ع) به عنوان منجی جهانی بسیار عقل پسندتر، مناسب تر و سازگارتر می نماید.

واژگان کلیدی: موعود مسیحی، موعود اسلام، مددکار، منجی جهانی.

استاد راهنما: حجت الاسلام محراب صادق نیا.

استاد مشاور: حجت الاسلام رحیم کارگر.

دانشگاه: حوزه علمیه قم.

پروپوزسگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مطالعات
مقدمه

پیوست‌ها / معرفی پایان‌نامه

۳. مهدویت در زیدیه و مقایسه آن با امامیه

نویسنده: زهرا خلیلی

چکیده

موعود باوری یا اندیشه منجی موعود، که گاه، با عناوینی همچون میانیزم، فیوچریزم، هزاره گرایی و... مطرح می شود. آموزه ای است که می شود گفت در تمام ادیان وجود دارد. هرچند گستردگی و نوع این موعود باوری در ادیان مختلف متفاوت است. «مهدویت» نیز عنوان شناخته شده ای برای موعود باوری در اسلام است. این آموزه در تاریخ و متون روایی و کلامی تمام فرق اسلامی، چه اهل سنت چه فرق اسلامی شیعی است که از همان زمان شکل گیری به آموزه مهدویت توجه داشته است. هر چند که این توجه بیشتر به صورت ظهور مدعیانی در تاریخ آن نمودار گشته و حتی با گذشته تاریخ دچار تحولاتی شده و به مرور از میزان آن کاسته شده است. مهدویت، علاوه بر تاریخ زیدیه در منابع کلامی و روایی آن ها نیز بازتاب داشته است. روایات فراوانی در باب مهدویت، در کتب روایی آن ها یافت می شود. و بر اساس این روایات، مهدی از اهل بیت، از فرزندان امام حسن یا حسین (ع) است که در آخر الزمان متولد خواهد شد و رسالت اصلی خود که گستراندن عدالت در جامعه بشری است را محقق خواهد کرد.

زیدیه با این که جزء فرق شیعی است و یکی از وجوه اشتراک آن با امامیه (فرقه اصلی شیعی) آموزه مهدویت می باشد. اما در برخی از جزئیات این آموزه، همچون غیبت، انتظار، رسالت مهدی، کارکرد انقلاب مهدوی و بازتاب مهدویت در تاریخ و منابع کلامی و روایی، این دو را از یکدیگر متمایز گردانده است. اما، تمایز مهم تر و اصلی مهدویت در زیدیه با این آموزه در تشیع امامی، در جوهره مهدویت است؛ بر طبق بررسی هایی که در این جستار صورت داده ایم، جوهره مهدویت در زیدیه

عبارت از برقراری رفاه و عدالت اجتماعی در سایه دین است. در حالی که در تشیع امامی، مهدویت در ذات و جوهر خود، به ظهور و تحقق حقیقت در زمین، در سایه ظهور خلیفه و حجت الاهی می اندیشید. و اگر هم از برپایی عدالت، رفاه و امنیت اجتماعی سخن می گوید. همه را از نتایج و لوازم ظهور و تحقق حق در زمین می داند.

واژگان کلیدی: موعود باوری، مهدویت، زیدیه، امامیه.

استاد راهنما: دکتر علی موحدیان عطار.

استاد مشاور: استاد سید علی موسوی نژاد.

دانشگاه: ادیان و مذاهب، رشته: مذاهب اسلامی - ارشد، سال: ۱۳۸۹.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۴. مقایسه نقش موعود باوری در پیدایش فرقه‌ها در اسلام و مسیحیت در دو قرن اخیر
نویسنده: رضا کاظمی راد

چکیده

آخرالزمان فصل مشترک میان تمام ادیان عمده جهان است و در تعالیم همه ادیان بزرگ از دوره‌ای به نام آخرالزمان یاد شده است. از جمله خصوصیات مهم این دوره، ظهور منجی آخرالزمان در آن است. آموزه ظهور موعود آخرالزمان علی‌الخصوص در دو دین اسلام و مسیحیت جایگاه ویژه‌ای دارد. علیرغم اهمیت این موضوع، هم برای الهیات ادیان و هم برای پیروان آنها، و نیز علیرغم نقش و کارکرد عمده‌ای که این اعتقاد در بقا و انسجام دینی ایفا کرده است، این باور همواره دارای این کژکارکرد بوده است که ادیان را در معرض زایش فرقه‌های جدید قرار داده است. در طول دو سده گذشته در هر دو دین اسلام و مسیحیت، بسته به عوامل مختلف و البته با پیشفرض اعتقاد به ظهور منجی موعود فرقه‌های متعددی شکل گرفته‌اند. نکته قابل توجه در این مسئله این است که عوامل و فاکتورهای مشترکی در دو دین وجود دارد که پیدایش فرقه‌ها را سبب شده است. آنچه در این تحقیق بدان می‌پردازیم، بررسی عوامل معطوف به منجی موعود است که سبب پیدایش فرقه‌های متعدد در دو دین اسلام و مسیحیت شده است. عواملی مانند طرح ادعای موعود، ادعای نیابت از جانب شخص منجی، تاریخ‌پنداری برای ظهور و...

برای این کار به سراغ فرقه‌های شیخیه، بابیه، بهائیت، قادیانیه و جنبش مهدی‌سودانی در اسلام و سه فرقه ادونتیسیم، مورمونیسیم و شاهدان یهوه در مسیحیت رفته‌ایم.

واژگان کلیدی: موعود، فرقه، شیخیه، بابیت، بهائیت، قادیانیه، مهدی‌سودانی، مورمونیسیم، ادونتیسیم شاهدان یهوه.

استاد راهنما: حجت الاسلام دکتر مهاباد صادق‌نیا.

استاد مشاور: حجت الاسلام دکتر مهدی فرمانیان.

دانشگاه: ادیان و مذاهب، رشته: ادیان ابراهیمی - ارشد، سال: ۱۳۹۱.